

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 6, 2011

Назад

Головна

УДК: 61:378(477):681.31(100)

М. В. Банчук,

к. політ. н., доцент, докторант кафедри управління охороною суспільного здоров'я
Національної академії державного управління при Президенті України

СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ

Розглянуті загальноєвропейські освітні інтегративні процеси і формування на їх основі єдиного медичного освітнього простору ВМ(Ф)НЗ України. Запропоновані основні етапи формування інформаційного середовища.

The European educational integrated processes and formed on their basis HM(PH)EE medical educational space of Ukraine are considered. The principal stages of informative environment forming are suggested.

Ключові слова: державне управління, єдиний медичний освітній простір.

Key words: government administration, integrated medical educational space.

Вступ. Світові процеси глобалізації, підсилені інтегральними технологічними змінами, зокрема інформаційними та комунікаційними технологіями, ставлять жорсткі екстериторіальні вимоги до структурних змін робочого місця лікаря. Звідси ж виникають такі жорсткі вимоги до якості професійної підготовки лікаря (навчальних планів і програм, рівнів компетентності), неминуче створюючи появу міжнародних встановлених стандартів і міжнародного документу на відповідність кваліфікації. Медичні університети неминуче перетворюються на навчальні заклади з глобальною орієнтацією на світовий освітній ринок. Електронні засоби інформації лише прискорюють цей процес. Тепер характеристиками сучасного медичного університету стають: „міжнародна освітня програма”, „екстериторіальний професорсько-викладацький склад”, „міжнародний освітній стандарт”, „міжнародна атестація й акредитація”, „міжнародна сертифікація”, „міжнародна мобільність студентів і викладачів”, „міжнародна мова викладання” тощо.

Сьогодні в Україні визначені певні проблемні питання апробації та широкомасштабного впровадження мережних технологій в медичній освіті [1-3]. Річ у тім, що у більшості вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів (ВМ(Ф)НЗ) знання, в основному, не цифровані, так само як і не формалізовано процес їх передачі і контролю. Не відпрацьовані педагогічні сценарії та технологічні карти Інтернет-навчання. Форми організації отримання та поновлення медичних знань практично не змінилися. Тому потрібні інституціональні заходи з формування відповідних організаційних структур, здатних в масштабах України здійснити широкомасштабне та планомірне впровадження наявних навчально-методичних і наукових розробок в практику, перш за все, Інтернет-освіти.

Метою роботи є вивчення загальноєвропейської стратегії освітнього інформаційного простору, дослідження проблемних питань інформаційної інтеграції медичної освіти в Україні та пропозиції щодо етапів формування єдиного медичного освітнього інформаційного простору ВМ(Ф)НЗ України.

Результати та їх обговорення. Загальноєвропейська стратегія єдиного освітнього інформаційного середовища створювалася протягом останнього десятиріччя. У жовтні 2000 року в Брюсселі Комісією ЄС було опубліковано Меморандум про навчання через усе життя (НЧУЖ). Його вихідні послання такі: більшість положень сьогоденних систем освіти організується і викладається так, як нібито традиційні методи планування й організації життя людей не змінилися за останні півстоліття; навчальні системи повинні адаптуватися до способу, яким сьогодні люди живуть і пізнають життя. Була сформульована загальноєвропейська Стратегія: забезпечення загального та постійного доступу до навчання для отримання і поновлення вмінь, необхідних для тривалої участі в суспільстві знань; помітне збільшення інвестицій в людські ресурси для того, щоб встановити пріоритет найважливішого набутку Європи – її людей; на розробку ефективних методик викладання і навчання і умов для континууму навчання на все життя і у всіх його проявах; значне розширення області, в якій участь в навчанні і її результати розуміються і цінуються, особливо, неофіційне і неформальне навчання; забезпечення того, щоб кожен мав легкий доступ до високоякісної інформації і порад про пропозиції навчання у всій Європі і протягом усього життя; надання навчальних знань якомога ближче до тих, хто навчається, у їх власних спільнотах і при підтримці, де це доцільно, інформаційно-обчислювальної техніки.

Слід зазначити, що в рамках Стратегії особливе місце займає “e-Learning” як частина ініціативи “e-Europe” (<http://europa.eu.int>). E-Learning – це, перш за все, планування завтрашньої освіти. Тому ставляться такі задачі:

- усі випускники шкіл повинні мати цифрову грамотність;
- запровадження диплома про базові вміння роботи на комп'ютері;
- перетворення шкіл в багатопольові місцеві навчальні центри, підключені до мережі Інтернет і доступні людям будь-якого віку;
- можливість для студентів дистанційного навчання „переводити” свої заліки з одного віртуального університету в інший, що полегшило би процес отримання ними ступенів;
- застосування у всій Європі інноваційного підходу для здобуття освіти: “one-stop-shops” (купівля на одній зупинці);
- розвиток Інтернет-інструментарію для самоуправління, коли суб'єкт навчання повинен тратити до 40% часу на дистанційні форми навчання, близько 40% – на очні, а решта 20% – на самоосвіту (“blended learning” або “flexible learning”).

Підкреслюється особлива роль викладання: викладачі стають керівниками, інструкторами, наставниками і посередниками; їх професійне вміння – здатність розробляти і використовувати відкриті і дієві методи викладання і навчання; повинен з'явитися „маклер з управління”, який здатен зібрати і підігнати широке коло інформації для прийняття рішення про напрямок дій на майбутнє, розвинути здібності для інформаційного менеджменту і аналізу інформації, допомогти знайти свій шлях в інформаційному лабіринті знань.

Тобто будуть створені основи єдиного освітнього інформаційного середовища, що забезпечить перехід до системи відкритої освіти на основі інтерактивних дистанційних технологій навчання, буде досягнута персоналізація навчання шляхом створення і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Інтеграційні освітні процеси також відбуваються на пострадянському просторі. Так у січні 1997 року рішенням керівників урядів СНД було затверджено „Концепцію формування єдиного освітнього простору СНД”. Згідно Концепції визначаються такі основні напрямки формування єдиного освітнього простору:

- створення законодавчої бази, що б регулювала питання підтримки і розвитку інтеграційних процесів у сфері освіти;
- узгодження державних освітніх стандартів усіх рівнів;
- правове та організаційне забезпечення взаємного визнання еквівалентності документів про освіту, що видаються в державах-учасниках Співдружності;
- розширення міждержавного інформаційного обміну з питань освіти, підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів;
- розроблення узгоджених критеріїв і технологій моніторингу стану й якості освіти.

Формування єдиного медичного освітнього простору (ЄМОП) ВМ(Ф)НЗ України має свої етапи.

1. Розроблення та подальше впровадження програмних засобів ЄМОП повинно розпочатися на базі типового програмного забезпечення й охопити всі ВМ(Ф)НЗ України. Основними напрямками робіт повинні бути:

- розгортання нових серверів ЄМОП, розширення інфраструктури – мережі регіональних та спеціалізованих медичних освітніх порталів (МОП);
- відкриття віртуальних представництв (ВП) ВМ(Ф)НЗ на різних МОП – інтеграція інфраструктури ЄМОП із системою вищої медичної освіти;
- наповнення фондів розподіленої електронної бібліотеки ЄМОП;
- навчання технічного та педагогічного складу ВМ(Ф)НЗ технології роботи у ВП;
- формування фонду методичних та регламентуючих матеріалів для забезпечення навчального процесу;
- організація і навчання за окремими дисциплінами в ряді медичних університетів, відпрацювання методик і накопичення досвіду;
- підготовка до навчання за повною програмою ВМ(Ф)НЗ через конкретні ВП;
- удосконалення технологій ВП на основі накопичення практичного досвіду.

У складі ЄМОП повинні бути представлені ВМ(Ф)НЗ як III-IV, так і I-II рівнів, наукові установи.

Відмінною рисою технологій ЄМОП повинні бути сумісність з міжнародними специфікаціями, що регламентують формати інформації, котра циркулює в освітніх системах. У рамках проекту ЄМОП пропонується реалізувати підхід, що забезпечив би сумісність з рядом основних міжнародних специфікацій (IMS, IEEE, LOM), а також, в частині опису ресурсів, з бібліотечним стандартом UNIMARC. Даний підхід повинен розповсюджуватися не лише на опис ресурсів або тестів, як це робиться в деяких інформаційних системах, але й на усі типи інформації – дані персонального обліку, опис університету тощо.

Ще однією важливою рисою ЄМОП є забезпечення верифікації його типового програмного забезпечення, що реалізується на кількох рівнях, заключним з яких є сертифікація функціональних підсистем і отримання сертифікатів та дозволів на їх використання в системі медичної освіти.

Створення ЄМОП повинно йти в тісному взаємозв'язку з іншими видами діяльності навчальних закладів по впровадженню інформаційних технологій. Труднощі інтеграції навчальних закладів в єдине середовище не дозволяють розраховувати на те, що процес буде швидким і простим. Проте в рамках ЄМОП повинні проявитися два види інтеграційних процесів:

- інтеграція на різних рівнях між ВМ(Ф)НЗ, що активно впроваджуватимуть засоби ЄМОП;
- визначення на рівні медичних університетів статусу підрозділів, що проводять навчання за допомогою мережевих технологій і формування нормативної бази, що регламентує цей вид діяльності.

Прояв цих процесів може бути досить багатограним. Наприклад, серед ресурсів, що можуть використовуватися в ЄМОП багато є таких, котрі не завантажені безпосередньо в середовище, а створені незалежно від нього на інших серверах.

Впровадження такої масштабної системи неминує зіткнеться з проблемами, що слід вирішити:

- формальне відношення на рівні окремих навчальних закладів до участі в роботах в ЄМОП, що виражається у відкритті МОП без чітко окресленої перспективи їх використання;

- суперечності між констатацією відданості до інтеграції і позиціонуванням свого навчального закладу відносно будь-якого іншого;
- відсутність інформаційної культури адміністрування серверів, що виражається в нерегулярному розміщенні і поновленні інформації, відсутності контролю роботи форумів на власному МОП і прагнення до завищення відвідуваності;
- орієнтація окремих навчальних закладів на проектну організацію робіт, тобто згортання робіт після складання звіту по конкретному проекту;
- відсутність практичного досвіду координації робіт в рамках постійно функціонуючої розподіленої інформаційної системи, що працює в реальному масштабі часу;

- досить широко розповсюджена недовіра до інформаційних технологій та Інтернет із сторони спеціалістів різного профілю, не пов'язаних з комп'ютерними технологіями, що виражається в небажанні розміщати свої матеріали в середовищі або опановувати дані технології;

- навчальні заклади, що володіють якоюсь інструментальною системою мережевої дистанційної освіти, складніше сприйматимуть інтеграційні процеси.

Світовий досвід, набутий в процесі створення такого роду систем, переконує, що побудова ЄМОП повинна спиратися, в першу чергу, на відпрацьовані технології і підготовлений персонал, без яких жодні стратегічні плани не приведуть до отримання реально діючої системи.

В успішній реалізації такого комплексного проекту, яким є ЄМОП, є важливою позиція кожного ВМ(Ф)НЗ. Жоден медичний університет не може стояти осторонь в наростаючому процесі освітньої глобалізації. Слід негайно встановити досить чіткі акценти в навчально-методичній роботі університету: розробка корпоративних інваріантних дидактичних стандартів (навчальний план, навчальна програма, методичні рекомендації, навчальний посібник, підручник, база тестових завдань); інвентаризація навчально-методичного забезпечення по кожній дисципліні і приведення її у відповідність із встановленими корпоративними дидактичними стандартами; введення в практику організації навчального процесу змішаного навчання (Інтернет-освіта); реалізація масштабного принципу в позидипломній професійній освіті: від навчання – до освітнього консалтингу (навчання через усе життя).

Слід подолати перестороги про те, що статус навчальних програм медичного університету – це „авторське” право їх розробників. Цей підхід веде до „замкнутості” навчального закладу. Навчальна програма – це візитна картка ВНЗ і в багатьох випадках носить характер службового твору як умови допуску до викладання. Медичний університет, рухаючись до своєї „прозорості”, повинен публікувати на своєму Інтернет-сайті детальні варіанти навчального плану, навчальних програм та використаних освітніх технологій. У свою чергу, технології глобальної інформаційної мережі Інтернет лише визначають прискорення розвитку освітньої конкуренції, витісняючи слабкі ВНЗ, програми та викладачів, а це неминує призведе до підвищення якості одержаної медичної освіти.

Такий підхід сприяє формуванню єдиного середовища міжнародного обміну ресурсами і забезпечує учасників медичного освітнього процесу потрібним інструментарієм.

Висновки. Формування ЄМОП ВМ(Ф)НЗ України має бути узгоджено з загальноєвропейською стратегією єдиного освітнього інформаційного простору.

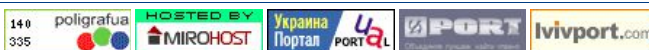
Побудова ЄМОП повинна спиратися на відпрацьовані технології збереження та передачі знань, підготовлений персонал і відповідну нормативну базу, без яких жодні стратегічні плани не приведуть до отримання реально діючої системи.

Список використаних джерел.

1. Банчук М. В. Державне управління якістю медичної освіти в контексті забезпечення національної безпеки України / Банчук М. В. – Тернопіль : ТДМУ, 2008. – 212 с.
2. Вишняков Н. И. Основы экономики здравоохранения / Н. И. Вишняков, В. А. Миняев. – М. : МедПресс, 2008. – 144 с.
3. Банчук М. В. Сучасний розвиток вищої медичної та фармацевтичної освіти й проблемні питання забезпечення якісної підготовки лікарів і провізорів / [Банчук М. В., Волосовець О. П., Фещенко І. І. та ін.] // Медична освіта. – 2007. - № 2. – С. 5-13.

4. Бойчак М. П. Формування єдиного медичного простору як важливої складової реформування охорони здоров'я України / М. П. Бойчак, Л. А. Голик, Я. Ф. Радиш // Охорона здоров'я України. - 2001. - № 3. - С. 39-44.
5. Москаленко В. Ф. Система професійної безперервної підготовки фахівців для галузі охорона здоров'я України / [Москаленко В. Ф., Банчук М. В., Бахтеева Т. Д. та ін.]. – К. : Книга плюс, 2009. – 64 с.
6. Мінцер О. П. Теоретичний базис створення єдиного міждержавного медичного простору / Мінцер О. П. // Актуальні питання дистанційної освіти та телемедицини : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., Запоріжжя, 16-17 квітня 2009 р. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2009. – С. 12-14.
7. Банчук М. В. Інформатизація як механізм впровадження політики якісної та прозорої вищої медичної освіти України / Банчук М. В. // Медична інформатика та інженерія. – 2008. - № 4. - С. 4-8.
8. Банчук М.В. Формування єдиного медичного освітнього простору ВМ(Ф)НЗ України в контексті загальноєвропейської стратегії: інформаційний підхід / Банчук М. В. // Медична інформатика та інженерія. – 2009. - № 1. - С. 4-7.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"